

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Администрација: Кнез Михаилова, 46/1.

Уредници:
АЛОУЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 1 септембра 1927.
БРОЈ 15 — ГОДИНА VIII.

Власник за А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Издали 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата
48 дина. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

Редовна Годишња Скупштина

Алиансе Женских Покрета у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца

одржаће се 17 и 18 септембра 1927 у просторијама Женског Покрета у Београду, Кнез Михаилова ул. 46.

Поред делегата, који имају право учешћа на скупштини, скупштинским седницама могу присуствовати и сви чланови Женског Покрета.

Почетак рада скупштинског у суботу, 17-IX, у три часа по подне.

Једно обећање.

На збору демократске партије у Белој Цркви рекао је Министар Спољних Послова, господин Др. В. Маринковић, између осталог и то да је време да почне и код нас *политика начела*. Важна и значајна реч за будућност, а страшна осуда досадашњег политичког рада свих влада и партија.

Скоро девет година, дакле, био је наш политички живот начелан само у безначаљности, био је лутање, био је вођен од личних интереса појединца и партија. Колико драгоценог времена смо изгубили, колико енергија је било потрошених ни за шта, колико разочарења су имале оне личности, који су хтели искрено и поштено одмах после уједињења да се лате посла око сређивања економских и социјалних прилика у земљи.

Свршетак рата је неминовно тражио зграду нашег господарског живота на свим новим базама. Али, начела, програма за тај посао није било и зато је имала бесвесна спекулација широко отворено поље. Фашист тога рада је економска криза и то у земљи тако богато обдареној природним богатством. Јер, није било начелне владине политике, елементи који су искључиво тежили бром обогаћењу без избора средстава, овладали су нашим економским животом, док једног лепог дана није дошло до неизбежног краха банака, индустријских предузећа, трговина. Тај крах је имао ужасне последице за широке кругове и подупао је наш кредит у иностранству. Запамарила се пољопривреда, која мора да чини најчистију базу нашег економског живота и место солиднијих малих и средње великих селачких газдинстава, ми имамо селаштво, које је у рукама бесвесних зеленаша.

Рат је оставио много отворених рана, које би народ могао сам да излечи, и ако је располагао малим средствима, само да је имао мудре и свесне вође. Помислимо само инваљидско питање и питање подизања услед рата упропашћених селачких газдинстава. Дилетантизам и неодговорност су преовладала, и питања која су решило на узоран начин остале државе, међу којима се налазе и неке изашле из рата крајне ослабљене,

ми смо решили тако, као што би их решила само још предратна Турска.

Питање правилног опорезивања свих слојева, на основу њихове фактичне материјалне снаге, још до данас није решено и због тога се подржава у народу уверење да постоје у нашој држави два народа, онај који је ослободио и онај који је био ослобођен и тај део мора плаћати преко своје снаге. Безначаљност у том за државу тако важном питању, ако не из другог разлога, бар из самога фискалног разлога даје повода разним демогазима за распаљивање племенских страсти. После девет година државног живота није био предлоген Народни Скупштини ни један рачун о томе, како су се употребиле државни кредити, народ не зна у какве сврхе је давао новац. То је опасна игра са стрљењем народа.

Безначаљна политика нас је довела до хаотичне државне администрације, која је баш ових дана добила одличну сведоџбу у ујасном догађају у Пешљу — срески поглавар на челу разбојничке банде!

Спољна политика је ишла путем, који нас је довео до великих теškoћа и ако за Балканску државу баш није било тако теško пронаћи праван, који би нам дао значајну улогу у интернационалном животу.

Могли бисмо до бројимо у бесконачност «успехе» наше безначаљне унутрашње и спољне политике, али констатујемо само најкрупније грешке досадашњег политичког рада. Уорци за овакво стање у првом реду су у безначаљности у свима питањима, која су судбоносна за живот државе. А у другом реду је проузроковала ово стање политика, која је прогласила свакога који се дрзнуо изрећи објективну критику над радом политичке странке, која је била на влади, за противдржаван елемент. И сваки који је испољио своје погледе на национално и социјално питање, добио је знак комунизма. Тако се систематски угушавала објективна објективна, без које је здрав политички живот немoguć и укланјали су се они патриоти, који имају кичму, а ширину су се медиокритети.

Народ је за све то време изгледао као стадо оваца, које је изабрало за

чувара курјака да га заштити пред медведом. Тај народ је мирно трпео, веровао је обећањима професионалних политичара и гледао како се не поштују закони, који гарантују слободу уверења, личну сигурност и напредак економског и социјалног живота. Био је оруђе у рукама неогворованих вођа и крајње је време било да је изговорно активан министар реч о начелима у политичком животу. Уверени смо да ова реч није празно обећање, пошто ју је рекао озбиљан политичар и државник на тако важном месту. Ова реч не сме да остане само изборна парола, него мора *поошати жива штиња*.

Алианса Женских Покрета као представница највеснијих жена у нашој земљи радује се тој речи у нади да ће се и женско питање у будуће третирају као начелно питање народног и државног живота.

Алианса Женских Покрета.

Важан Захтев Словенацких Учитељница.

Народни Женски Савез и Алианса Женских Покрета су поднели Министарству Просвете резолуцију «Друштва Словенских Учитељница» у којој захтевају нарочиту наставу за учитељнице, да би могле поучавати домаћинство и најпотребније знање о пољопривреди.

Од наших учитељница, нарочито оних на сеима, захтева се уопште много више, но што је потребно само за њихов позив васпитања омладине. Учитељи и учитељнице морају да врше своју просветну улогу у народу, и потребно је да за тај задатак буду нарочито припремљени. С тога је «Друштво Словенских Учитељница» у Љубљани приредило у мају месецу т. г. нарочито предавање о томе, како треба да раде учитељнице изван школе на сеима. Предавачица, г-ица Марија Пешко, учитељница на Врхници, из свога практичног искуства је дала преглед рада, који би требало да врши сеоска учитељница за добро нашег народа. С правом је нагласила предавачица, како су млади учитељице незадовољне и несрећне, како не умеју да нађу додир са народом у коме треба да раде. Кривица за тај факт не пада само на учитељице, већ је највећи део у томе, што не добију потпуну спрему за свој рад. Нашим учитељницама недостаје систематско образовање у домаћинском раду и за пољски рад, и с тога је неопходно потребно да се нацрт програма за уштељске школе допуни у овоме правцу, ако хоћемо да је учитељница пријатељ и саветодавац на-

роду. Предавачица је лепо оцртала са каквим радом може уштељница да придођеје поштовање и љубав своје околине, речима:

«Како су захвалне селачке девојке ако их упозноримо како треба да уредом на практичан и естетичан начин, који би се добро могао прилагодити сеоским приликама. Не кваримо сеоске домове и девојке варошким укусом, узбуђуимо код њих свест да за сеоске туде нема лепшег краја но што је сеоски дом, да је у толико срећни у колико нише труда, жртве и интелигенције употреби за његов просветак».

Ту, ми уштељнице, имамо бесконачно поље за просветан рад изван школе. Колико би добила угледа уштељница, која би не пр. научила жене у крајевима где се не може тростити млеко, да праве тврде и мекне сиреве од млека које им проостаје. Или, ако им пр. неког лета покаже како се праве рани сокови од воћа, с јесени како се кухају обичне мармеладе, воћни сиреви и обични компоти на случај болести у кући, а такође и зато, да се и на сеоски сто за време правника изнесе какво боље јело и мало промене. У зимским вечерима, када се приближују провајници, можемо их унити прављењем доброт теста, припремањем раног јела од меса, и како ће најбоље да употребе сушено месо, које готово свада умеју само да скувају, а такође да сиреви и поврће, које обично врло мало познају, а нарочито да припремају болесничку храну.

У зимским вечерима такође би могла уштељница да им изложи најпотребније у вртарству, па чим дође пролеће — ако нема школски врт на располагање — сигурно да би која добра и равна домаћица дала свој врт, да га заједнички брине за уштељнице. Такав врт ће бити узор за цело село, јер и деца ће се научити да гајиве цвеће, поврће, лековито биље, најкрасије и цунаје. Тако би их могла упознорити на оно воће, које успева добором на дотичном месту, и на шкољиве инсекте и како ће се најбоље од њих одбранити.

Не заборавајмо нарочито поуку о хигијени! Докле год наше матере и девојке не буду поучене о условима за развистак разних бактерија, нећемо постићи чистоћу ни за децу ни за дом. Свакој жени мора ући у крв, да су сунице, ваздух и здрава воља највећи непријатељи болестица, трулежи и буњи.

На крају напоменућу још да је потребно да се селачкој жени, која пасти уздине свој. *Онаш ребаваје је поносна, шило јој је даио ба на својој земљи гаји здраву, радну децу, и ако много пати, — нарочито преко лета — инпак ради на здравом сунцу и свежем ваздуху, и да она и њена породица могу јести ситог и тењог*

јела да два пута дневно. Колико је жена, које од јутра до мрака раде по фабрикама, живе затореним собама, на поред свега тога још немају ни хлеба. Ово је једна од оних страна живота, можда ћемо на тај начин спасти бар неколико сеоских девојка да остану у својим породицама, можда ћемо на тај начин мало ограничити исељавање у вароши, јер толико здраве сеоске дечије пропала, и варош их покрива.»

Да би учитељне могуће да раде у том смислу у народу, предлажачица је поставила следеће услове:

«За такав рад је потребна другогача изобразба, но што је добија данашњи учитељски наратшта. Не престајемо никако захтевати да се на учитељским школама уведе и чети разред, ради домаћинске и пољске наставе. Али, ако је тај захтев тако тешко извршити, онда се предлажачица сеоских учитеља предлаже следеће:

Да Министарство Просвете постави на свакој женској учитељској школи стручну учитељицу за домаћинско-пољопривредну наставу, која је имала вишегодишњу праксу на селу, ако је могуће, која је рођена и одрасла на селу. Она нека у свакој години даје наставу по два часа недељно, и нека такође изведе и практични течај. За сада — докле не добијемо пету годину — молимо бисмо се задовољити са практичним течајем од 2—3 месеца: април, мај, јуни, или мај, јуни и јули, и то на каквој државној домаћинској школи. Ти месеци би били најповољнији, јер се тада ради највише у вртovima и на пољима, у јуни је прво воће и поврће, и много млека за израду сира. Рај би се могао поделити на три групе: кућање, можда рад, и рад у врту, на пољу, ливадама и у штали. Теорија би се учила само толико, колико би било неопходно потребно за практични рад, или за допуну.»

На подноси захтева, који је поставио следећа девојка, је предлозица само примљена резолуција, која је била предата, као што смо у виду рекли. Министарству Просвете. Резолуција гласи:

«Учитељске скупљене на скупштини Друштва Учитељица у Љубљани», 14 маја г.т. су при реферату «О потреби обрнављања учитеља за потребе домаћинских радова» једногласно примиле следеће:

«И. На женским учитељским школама да се уведе настава за пољске радове и домаћинство са следећим предметима: домаћинство уопште и домаћинство дома, настава о животним намирницама и прехрани, вртарство,

Матилда Серао.

Међу италијанским романиерима XIX века има више људи, писалаца од којих је Матилда Серао једна од најпознатијих и најплоднијих. Кроз дуги низ година она је дала велики број дела, поред тога што је као сарадник многих листова и часописа написала хиљаде чланака. — Матилда Серао је завршила свој дуги и плодни живот и рад у Неапољу овога лета, 25. јуна.

Њен писанство је цео живот њене темпераментне и ватрене Наполитанке, и ако није рођена у Неапољу. Рођила се у Патрасу у Грчкој 7 марта 1856 године. Она је била кћи Наполитанка Франческа Серао и Паулине Бонели. Грцине из аристократске породице. Мати Матилде Серао, жена велике културе, била је прва њена учитељица. У писанству је Матилда била врло живе природе, са великим бистрим очима и бујном коврстом смеђом косом (тако је сама себе описивала) — таква је дошла са родитељима у нови заветни, Неапол. Њен таленат није се јавио рано. У осмој години будући списатеља, размажане јединица у мајке, није знала ни читати ни писати. У четрнаест и петнаест кратко време, поред болесне матере, она је учила, и када је бела стрипљива госпођа одржавала, Матилда је читала и писала коректно. Њена прва лектура била је једна огромна књига: целокупна дела Шекспира.

Матилда Серао се брзо развијала.

обрادا њива и ливада, воћарство — употреба воћа, млекарство, и основна поина о живинству, гајење пернате живине, нега одајачи и нега беле свиње.

II. Пошто теоријско знање није довољно, потребно је да се учитељске кандидатике практично извежбају за сеоско домаћинство у тромесечним обавезним курсевима, који се врше на државним домаћинским школама у месецима мају, јуни и јулу. У ту сврху да се матура у учитељским школама обави у априлу, мају и јуни.

III. За учитељске, кад се ње постављене, требало би да се организују необавезни тромесечни курсеви, на државним пољопривредним школама у месецима август, септембар и октобар, на којима би се практично и теоријично научиле сезачком домаћинству бар у главним појетвима.

IV. На женским учитељским школама да се установи настава о домаћинству и пољопривреди, и да се за ту наставу узме учитељица са стручном спремом и вишегодишњом праксом на селу.

Само ако буду учитељице у томе правцу темељно спремане, могу вршити са успехом свој важан задатак као воспитатељице народа. Све остало, само овај задатак нисмо могли потпуно вршити. Узрок је за овај неуспех у томе, што досадашње учитељске школе нису давале ни у каквом поједу потребне основе да учитељице схвате потпуно сеоске прилике, и да са практичним саветима и свестраном помоћу могу установити ову преко потребну везу међу народом и школама, која је само у међусобном разумевању и поверењу.

Практични курс је најзгоднији за обрву одмах после матуре: I) јер се тако кандидаткињама даје закључна знања, и остаје им ипак неколико недеља одмора пре почетка службе; 2) пошто кандидаткиње у то доба још нису постављене, одајдућу одсуства и замене, што је и у финансијском погледу најгодније; 3) пошто се доба мај, јуни и јули, и јули, је још узгодније, јер се тада обрађују њиве, ливаде, вртови. У то доба је најкампна продукција млечних производа, и налази прво воће и поврће, које је на расположењу за кућање и конзервацију.

Пошто сматрамо да су ови наши предлози нужно потребни за развијање модерне наставе, молимо да их Министарство узме у обзир приликом израде новог школског закона.

У интересу нашег земљорадничког народа је да Министарство Просвете у потпуној мери задовољи захтеве Друштва Учитељица. Очекујемо да

Похаћала је језуитску школу где се пробудила њена интелигенција и за кратко време она је стекла диплому о теоријској и практичној настави у три области. Четири године, од своје осамнаесте до двадесет друге, Матилда Серао је куцала у тастер за 80 лира месечно. Тада падају и први њени књижевни покушаји. Написала је *Normale femminile* и *Telegrafista dello Stato*. Пошто је добила место да може живети (отац јој је адвокат без праксе) млада телеграфисткиња је почела да пише и писати само за своје лично задовољство, него и за јавност под псеудонимом Tuffolina. Публика се одавала. Охрабрена Tuffolina рада даље, шаље новелу *Opale* која привлачи пажњу неаполске критике и бележи први корак млада списатељице. Ушла је у рад интензивно од 1878 године. Јавља се и изван неаполских зидова, у расписивању италијанским књижевним часописима.

Велики књижевни центар у ово време у Италији био је Рим где је изакључно тада млади: д'Анџио, Едуард Скорфоло, Паскарела, Васало, Мартини, Лоди и др. Матилда Серао је неуморна. То нису била само списања, већ и једна од најбољих нових журнализам и новој италијанској књижевности. Чувени *жигли салонки* који су се у ствари сводили на једну узану собицу, често су окуљали најславније савременике. У овој средини пуној одушевљења у коме је журвлизам неговао полемику са тоном

Министарство покаже толико увиђањем да наставу о домаћинству унесе у надрг наставнога плана за женске учитељске школе, и да према томе и наставни план основних сеоских школа. Ако у Министарству Просвете не нађемо на разумевање за ове захтеве, очекујемо од наших народних посланика, који толико воле да говоре о потребама нашег села и нашег земљорадничког народа, да они траже да се ови наши захтеви остваре.

Данас Високе Народне Школе.

Прва половина прошлога века представља за Данску историјски доба њене Историје, доба празилах, јалових, бесмислених политичких и других борби, доба трагења времена и енергије у лудо, па и у негигије сврхе. И материјално, и морално, и национално, и политички, Данска је у опадању. Међутим, њен данашњи епопејател Немачак, од осамнаестог до Плутоу, изводи из сталном напредовању и јачању у свима правцима.

Завесена међусобним ситним борбама и разним политичким и другим штетним страстима, Данска не увиђа опасност у којој се налази. Први који је то јасно увидео био је велики дански теолог, историчар и песник *Николас Фредрик Северин Грундтвиг*. Он даје наставу националнога предпора, али не само данскога, него заједничког нордијскога, скандинавскога.

Он израђује идеју нордијскога јединства, затим друштвенога јединства и покушава да пре свега изврши корисну реформу цркве, религије, односама према науци и националном животу. У истоме циљу, и нарочито у жељи да створи од данскога народа једну хармоничну комогену заједницу, која ће бити чврсто повезана брагским искреним везама и љубављу, место мржње и међусобних борби које је у раздвајање, он долази на идеју једнојединствено Високе Народне Школе, која би била школа за омлазину свих стапала, и у којој би се сви појединачно налази љубављу за своју земљу и широм отаџином, као и међусобном љубављу, прелазили преко сталених и других граница.

Али, ове идеје су наглашене на слабу разумевање. Шта више Грундтвиг је био чак и прогнан. И тек када је Данска доживела своје тежак удар 1864 г. т. кад јој је Пруска отела покрајине Шлезвиг-Холштајн, и када је територијално постала мања него икад раније, дански народ почиње да долази к себи; Грундтвиг доживљаје највећег кавалетера, Матилда Серао је писала оштроумне списе. Године 1885 она се удаје за Едуарда Скорфолоа и њиме ствара опис: *Анџио, Паола, Паола, Микеле и шкер Елопа*. Она је и она је била предана мати, ипак без прекида наставља свој књижевни рад. Између 1879 и 1881 мијеша је први читав низ књига од којих је роман *Fantasia* извајао највиљку полекмику међу критичарима. Са својим музеом, Скорфолом, основала је и издала лист *Matilda*, њен, журвлизам који је Матилда Серао тако много волела и који је у једном делу дефинисала: «живот примамљив, али несталан, пун великих задовољстава, али пун и великих болова» — није је удаљило од књижевности, шта више био је за њу подстрек за рад. Она ствара обилно. Због своје плодности Серао је извајао италијанске књиге: *Матилда*, *Матилда*, *Матилда* и новеле изашле су из њене маште. Она достиже врхунац успеха у делу *Il Paese di cuccagna*.

После романа *Fantasia*, хроникомско говорећи, следовали су — промишљено само највиљкија дела — *Addio amore!*, *Castigo*, *All'erta sentinella*, *Un amaro*, *Il paese di cuccagna*, *Castigo*, *Il paese di cuccagna*, *Fior di passione*, *Storia di una monaca*, *Il romanzo di una fanciulla*, *Donna Paola*, *La Madonna e i santi*, и тако даље, и тако даље.

Период најинтензивније продукције Матилде Серао почиње романом *Il Paese di cuccagna*, писаним са социјал-

дује пун успех и његова идеја Високе Народне Школе захвата огромнога маха. Данска почиње свој нови живот у духу друштвених новина. Не само долази до успелости Народних Школа, него и широм мада Данске и постају лична новог, здравог националнога и културнога напретка. И ако оне нису могле бити тако оне што је Грундтвиг желео, ипак оне су одиграле и играју и данас прокласну улогу у целокупном данском народном и државном животу. Наиме, оне су постале привредно оспособљене школе. Оту и погрешно ими, које им свет обично даје мезањима универзитету.

Могли замак који је Грундтвиг заталасо заслапу енергију данскога народа није ни данас после три четвртине столећа оне. Данас је мала Данска једна од најкултурнијих земаља света, држава која нема ниједног немисленог становника, земаља која долази до успелости у свим, индустријским и другим стручним школама и са неколико десетина Високих Народних Школа — на три милиона становника!

Пре кратког времена имала сам ретко задовољство да проведем неколико незаборавних часова у једној оваквој школи и да се изближе упознам са њеним радом. Апстрахујући сам рад и предавања, дух који се одликује овим предавањима свакако најважније духовно јединство између наставника и љака — идеал коме теже сви програми модерне наставе. Али, да ли је се могао и дати назив школа установама које са обичним школама имају једину ту додирну тачку што се у њима стиче знање? Јер, то су у ствари велике школе, школе које се одликују сакулти за неколико месеци под један кров. Формална страна школе у опште и не постоји. Управитељ школе уједно је и отац ове велике породице, њему се приступа у свако доба и са потпуним поверењем, а његова уја породица, породица је свих љака. Баш ради тога сталнога контакта школа је удружена са националном основом. Управитељ, негова породица, наставници и љаци рчунавају за истим столом, часове одмора проводе заједно, заједно одлазе у шетњу и излете. Вечери се прерађују домаћим концертима и народним играма а све те мале забаве припрећују се у управитељевом приватном стану.

Свакоме љаку остављена је потпуна слобода. Нема никаквога принуднога средства да се он натера на рад и дисциплину. Нема испитивања, бележња оцена, нема тамничке никоје норм тенденцијом. У њему је Серао тражила да угуши рафиниран живот и страсти својих индигитних љубавника, који се утицају на индигитизма који се јавља, појавила се 1898 њена књига усменомња Свете Земље *Nel Paese di Gesù*, у којој је она дала књигу, путн осећања «Фигура Христа» је највиша, најкуманија — мој пут у Палестину ми је потврдио ову моју мисао», изјављује она.

Цело књижевно дело Матилде Серао смисао је са дубоком философском и политичком идејом, даде и бор се, и ми осећамо то, а кад оставимо књигу, и даље мислимо и живимо с њеним јуначина. Она сама каже: да је све у њеном памћењу живи спомен, да види докле се простиру разни животи, наслагани као слојени геолошки животи у који земљишје. Она бележи животи на што га налази. Своја дуга живљања и мишљених бића и живота. «Од првог дана од када пишем, никада нисам гледа ни знала да будем друго до веран хроничар свога сећања».

Главни јунаци и јуначкине Матилде Серао су махом из аристократије наполитанске. У добро простирућим романима *Збогом, љубави*, *Матилда*, *Матилда*, *Матилда* и *Матилда* Серао је фигура сестара Ана и Лауре, као и тип Честера Диаса израдила са свима тачницама психоанализе. Она је показала све познанање људске душе. На десет страница она износи душу несрећног Честера који ће да свине од бола и жалости крик мртвачког

врсте, па по свршеној школи нема ни дипломе. Ове изјаскује дуго саме школе, а поствиза се још и то да у такве школе долазе само они које прилазица језика за науком, а не језика за стварку диплому, и да се њоме користе у даљем животу.

Сада кад почине јутарњом гимнастиком — молитвом, затим часом писаности, и тек се онда приступа раду. Предавања се држе из биологије, хигијене, географије, религије, историје, рачунице, данског језика, физике и хемије. Девоче имају још специјалне часове из природних наука, књижевности и рачунона грама, а младићи учествују у научна, геогетрије, социологије, економије, основне законе и мерење земље.

Предавања у овим школама трају за мушкарце пет месеци, а за девојке три месеца. Младићи проводе у школи зиму — у доба када нема пољских радова — а девојке лето. По свршеној школи младићи се враћају плугу, а девојке домазавку, или одлазе у какву стручну школу, јер ове народне школе имају само за циљ да дају одређено постојеће познатије грама наука и да прошире знање оних, који после осам година проведених у основној школи не одлазе надаће школовање по средњим школама и универзитетима.

Наставници из чистога идеализма а уз врло скромну награду — јер се ове школе издржавају само ђачком школарником и минималном државном потпором — тихо и скромно, често по даљем, забиченим малим местима, постојећу неку своју живот омадици. И од њих се не траже квалификације ни сертификати. Међу њима има људи и жена са универзитетским образовањем, мушкарца најчешће теолога, са учитељском школом, а често само са слободним образовањем без икакве дипломе.

Ова крпика излагања представљају само површну слику чувених данских „еселачких универзитета“ који су извршили чак велику услугу у духовном препоровају данскога народа. Данас када и ми преживљајемо тешку духовну кризу сличну оној коју је дански народ преживео пре једнога столећа, историја велика учитељска живота, још једном нам указује да нам у морално препорошеном и просвећеном народу једино лежи оздрављење.

Само да ли ћемо још дуго чекати југословенскога Груднџића?

Београд.

Д. Марошић.

Претплаћујте се на „Ж. Покрет“!

одра своје младе жене Ане, у бело обучене, све у шећеру. Она белина и тишина пеку Чезара која је узрок њене смрти, јер се динично израда са њеном превеликом љубављу. Гржа савести изазива му највише слике из прошлости и нове мистичне пуне кајања. „Никада, никада не бих веровао да ће се убити. А да ће дрхтати, плакати, јекати — да, да ће још одавна пребивати, ми подвизавати, усене помодерати — да, да се неће смејати више, да ће још сузе некредно влакати очи — да, да ће кришати руме, проводи чине у очајању, бити млада а осећати се од тога година, лена а не волети више своју лепоту, бити оужена љубављу, а не видети своју љубав — да, то раде све несрећне душе; али да се убије — неће.“

Колко ли је пута, када би му очигла његова жена запретила таквим чим, слетао раменама не верујући јој, презирући је јеш већма због те таште рече, враћајући је подругавим погледом. Није веровао...

Сада стоје пред величанством смрти и ребају му се муњевитом брзином мучне успонене и страшија прекривају.

Матилда Серао је писала и путописе и драме. Даза је популарну драму *Сесира Тереза*, али не са успехом. Са једним француским драматургом изнела је на сцену роман *После Опаривилшта*, даван први пут у Паризу. Успех готово исти. Најзад, у сарадњи са Ернестом Муроло превадила је

Црногорка.

О Црногорци се мало зна и говори, и ако је она некада својом лепом појавом и китасотом ношњом јако привлачила пажњу туристичког света, који је обилазио Црну Гору.

Из витешког доба, кад су Црногорци ишли из боја у боја са Турцима, забележени су леги примоци покрворава и јуначки подвизи Црногорке. Није био редак случај да Црногорке после побеге брата или мука обуче витешко оделу и припаше свијетло оружје и бори се раме уз раме са мушкарцима. Познато је, да су раније Црногорци ратовали о својоме духу и круху. Црногорке су им биле једина комора. Код својих кућа обрађивале летину, носиле храну и муницију својима на фронту и износиле рањенике из борбе. У то доба живот Црногорке је тежак и примитиван, живела је у тешким социјалним приликама. Сматрања је нижим створењем од мужа, брак је закључиван без пристанка њеног, никад није седела за истом софром са мужем, на улици је ишла позади њега неколико корачајки, и никад га правим именом није оследила.

Осамдесетих година прошлог столећа престају борбе са Турцима. Настаје подужи период културног и економског препоројаја Црне Горе. Живот Црногорке постаје бољи и спољвијши, почиње похаћати школу и узимати живље учешћа у друштвеном животу.

Почетком овог столећа водила се дужна политичка борба у Црној Гори за грађанске слободе, против аносудизма и ненародне политике по следњег Петровића-Негоша. У тој неравној борби Црногорка је узела видног учешћа као „љубавишца“, помажући напредни покрет младе Црне Горе. Она је поред мајчина млека дужу своју задовољава идеом народног јединства и уједињења.

Настају ратови за уједињење — балкански и европски —, Црногорку опет видимо како гине на фронту — Скадру и Гласнику — доваћећу храну својима.

За време ратова Црногорка је остала на достојној висини, и ако је много препатила, јер су људи били

поветку *Лив Блавишо или смрт!* — Овога пута са извесним успехом.

Последња фаза њеног књижевног рада је од 1914 година која је после четири дане рата — за време којег је дала *La mano tagliata* — написала *Нуже одговорилу*, роман несрећне љубави Павла Зура и Диме Сфорца. Затим је писала једну ратни диневик жене: *Parla una donna*, 1914 *Квињена је Амако Зура* и 1921 *Милаша*, где се опет вратила милом неомистичности. —Матилда Серао је била велика противница рата, стално понављајући мисао: да се рат избегне по сваку цену. У роману *Mors tua* дала је врло тужне стране великог покоља који уништава цео рад мајке.

У Неапољу су се сви звани *A Sfilata*. Од обале Краја, број 264, сваког дана у један час у тодне, она се пела у кола са белом коњем и шла у редакцију свога листа *Giorno* (основаног 1903). Била му је директорка и будно је бдила над свим пословима. Кад би се појавила, сва би се редакција узбунила. Она је била жена јаке воље којој се морало покоровати.

„Своја уморна дела писала је код себесет часова у недељу до два часа напред, окренута погледом припократу Веауца и врху Сицилино. Радила је до последњег часа. Њени силнови су наставили њен рад. Поводом њене смрти италијански хроничари су забележили: да је последњи рад њен био за часопис *Nuova Antologia* „Личне успонене на породицу Елеоноре

или изгинули или интерирана. А није био редак случај да црногорским гуџуарама одјекују пуцањ младић Црногора, протестујући против срамне капитулације, и штитећи нејач од мрских освајача.

После рата настају друге социјалне прилике. У Црној Гори, као и свауда, рат је оставио дубоког трага. Он није само изменио економије држава, већ и социјалне прилике и економске потребе човека. Што се тај друштвени прогрес мање осети у Црној Гори, криве су тешке економске прилике у којима се налази. Мала и пасивна покрајина, у слабој вези је са Дријаном. Отуда је садашњи социјални положај наше тежи него у иједној покрајини јене отаџине.

Садашња Црногорка је нарочито тилу. Лепо и правилно развијена, пријатне спољности, са свима одликама брђанке, којје је јужно сунце мало препрлано лије. Код Црногорке је необично развијен култ мајке и нарочито култ љубави према брату. Лако се прилагођава приликама, радо прима новине. Са доста разумевља прати моду у којико јој материјалне прилике дозвољавају; интересује је у опште социјални живот. У слободним часовима радо се бави литературом и показује доста смисла за образоване хуманих женских удружења. Као домаћица Црногорка је примерна. Има доста разумевања за кухињу, обично сама себе прави тоагету. Национална ношња у варошима се губи. —

Женски Покрет имао је одиначно успеха код Црногорке, само би требало мало више штампом и нарочито живом речу у самом народу пронаргити идеју за еманципацију жене.

Полугорица.

П. Б.

Живела напредна Војвођина!

Прекратко времена је одржао у Сенти конгрес Савеза Војвођанских Градова, на коме се расправљало и о женском праву гласа.

Вршачки градоначелник говорио је против женског права гласа, док је градоначелник из Великог Бечекека, г. Алексић, говорио у прилог женског права гласа, тако да је Савез прихватио предлог, да добију активно и пасивно право гласа жене које имају

у својим кућама, а последњи чланак који је пошала на пола сата пред смрт у штампарии за лист *Giorno* био је *Mosconi*. Смрт ју је затекла за пићањим столом.

Пре месец дана познати француски писац Пол Бурже послао јој је своје најновије дело *La duchesse bleue* са поветом: „Хтео би написати ваше име, драга Госпођо, на чело свата дела да би имало већу вредност кад га посетим годинама у румелији.“ Која нам је дала *Il Paese di cascagna*.

Матилда Серао су у личном животу јако пенили. Све највеће италијанске румелије биле су јој пријатеље, као и књижевници и познаници. Радо је правиле везе са крунисаним краљем и високом аристократијом: са Евгенијом, женом Наполеона III, Маријом Софијом, бившом краљицом холандитском, краљицом Италијом Обреновић, краљицом италијанском Маријетом, аустријским двором.

Матилда Серао је издала двадесет романа, десет збирки приповедака, два путописа, једну књигу о лепом пошанању и на хиљаде чланака по часописима и листовима. У њеним делима је толико духа, толико лепих оригиналних слика, толико романтизма да се увек читати са задовољством. Њена дела ће имати трајно место у италијанској књижевности, а њено ће име остати између најбољих италијанских романиера.

Код нас је Матилда Серао доста превођена. Г.Г. Михаило Добрић и Борђе Стефановић, и други, превели

четири разреда основне школе, или ако су самосталне занатлије.

Алијана Женских Покрета се искрено радује овојме закључку представљања војвођанских градова, а ако не одговара потпуно њеним принципима. Ми тражимо опште и једнако право гласа и отклањамо цензурисање било по школској спреми, било на основу плаћајућег пореза. Али, сматрамо да и овај закључак значи у нашој конзервативној средини леп напредак, и биће нам подстрек у нашој борби.

Деја Опаривилшта Црног Врста.

— Опаривилшта у Краљевачи —

Црвени Крст у миру *наставља* своју хуману послоу започет у дугу негом рањеника и ботеника. Један од најзначајнијих и најхуманијих послова Ц. К. у миру јесте, несумњиво, *подизање народног здравља и његово здрасављено Провидењање*. Установе кроз које Ц. К. ради у духу овог задатка, то су и ова *Деја Опаривилшта*.

Мисао о оснивању Дејих Опаривилшта, поклик још пре великог светског ратова, да после њега, изостаје је пуног нарајања, поганости због огромног броја наше ратне сирочади, чији херојски очеве осталие на пољу части, а коју је ваљало прихвати, улити им животне сокове, и опоспособити их за живот и рад у којим се њих и друштва.

Да се та мисао и у делио претворила, прихватило је и велико дар познате припаднице нашег италијанског женског покрета, госпође др Розалије Муртон. Она је дала седам великих шатора са целокупним материјалом: сто постела, крвета и сав остали прибор за ову сврху.

Благодарећи томе, 1923 година 9 јуна отворено је Прво Деје Опаривилшта на Авали. У свом сечањом савезу одржава то прилично, постојеће санитетске секције Главниг Обдора Ц. К. др Јарко Гувинић, санитетски генерал, изнео је све фазе по овом питању, и страње Ц. К. за отварање овог Деје Опаривилшта, истућући да се оно нарочито подиже на Авали, крај гроба Незаног Јунака, да сеним нашим великих борца за ослобођење и уједињење нашег отаџине, да се њима узимају заслужени мир благодарећи старану њихових живих ратних другова о остављеној им њиховој деци, а у исто време, да се два погледајући тако чело гроба Незаног Јунака имају увек у виду дивовску борбу и самопожртвовање својих очева за данашњу слободу, сјај и величину нашег времена.

У својим већа дела, као: *После Опаривилшта*, *Збогом, љубави* и *Каска*, *Љубавна писма*, *Љубавне исповести*, *Сирмајство забљубљених жена*, *Сенцијалистичке новеле*, *Није одговорила*, *Три жене*, *Три љубави*, *Пешти саобраћа*. — У сечању нашем су многи споменици на живе типове и догађаје прочитане у њеном књижевном делу. Матилда Серао је била неслих љубави, њена велика душевна снага, велика јакоча, срећни и несрећни људи, јакоча страсти и великог бола у малом човековом срцу.

Београд.

Д. Ст.

Женско Доброделоно Удружење у Трсту је највећа словеначка женска организација у Италији. Годинаша скупштина његова је била 23 јуна у Трсту у великом присуству чланова. У главном се састали су рад тога друштва у социјалној помоћи деци и у просветном раду међу женама. У тај просветни рад спада у највећој мери издавање месечника „Женски Свет“, који има сада 15.000 претплатника. Председница Удружења је госпођа Антонија Славикова. Она је изложена немогућности финансијским шиканама, али оне не кладе, и свакој жени притискају да постоје и дана у дан, све леши и славије. У Трсту обилази стражују од дана, кад ће им бити више немогућ сваки јавни рад. Само још једну једину школу — то приватну — имају Словенци у Трсту, али и та је у опасности да је почетком нове школске године затвори италијанска култура...

По овом говору, г. др-р Рувић предлаже да Опоравишту управнику г. др-р Војиславу Сретеновићу уређује изложбу и задатак и приписује лекарски овог Опоравишта.

Ово прво Опоравиште радило је два по месеца, примило је 167 деце (94 девојчице, 73 мушкарца), више од половине није имало оца, а од ових 42% погинуло је у рату.

Цијни резултати рада овог Опоравишта створили су уверене које представника нашег Ц. К. о неопходности Дејачког Опоравишта; она су била у складу са циљевима и става о предмет нарочите пажње Црвеног Крста.

С тога је мјудре године отворено и друго Опоравиште у Коштуњаку. Оно је радило од 25 јуна до 4 августа, свега 39 дана, а под управом опет лекара г. др-р Младена Мишковића, са ср лекара у Богатињу, дошло је 84 деце (83 жене и 36 мушкараца), од чега је 21 или 11% травила б или 3%, занатлике, радничке, служачке 48 или 21%.

9 јуна 1925 г. отворено је на Авали и радило до 31 августа свега 53 дана. Прошло је 181 дете (85 женских и 85 мушких). Без оца дете је било 97, од којих су 62 погинула у рату. Без оца и мајке — 9, свега 106 или 58%; чиновнице 6 или 3%, занатлике, радничке, служачке 48 или 21%.

Управа на овим Опоравиштима била је поверена мени.

Ове године Београдски Обласни Ц. К., примивши овог уставног од Главног Одбора, — под председништвом генерала Г. Станоја Ристића, одлучио је да се уведе Опоравиште и да се омогући већем броју деце опоравање и окрепљење на свежем шумском ваздуху. И тако су ове године формирана четири Опоравишта, свако по 50 деце, и то: два на Приморју, а два: у Ковилици и Руднику.

Да се не до што боље резултата дође, у свако Опоравиште упућено је по једна чланица Управе. У ово Опоравиште упућена је агилна чланица г-ђа Јела Ивановић.

По утврђеном припису свако се дете, пре него се упути у Опоравиште, лекарски прегледа. *Ти Прегледају пружају извршену слику о здравственом здравственом стању наше школске деце.* Сва деца, извршене прегледе, анкетирају, мршасте и деформисане грудни кош — општа су појава. Многа су деца носиоци отечених жлезда на врату; — у опште, то су органички слаби и неоптрени кога такви озбиљни кандидати за разна унутрашња оболења. Узрок оваквом бедном стању јесте: одсуство најдементаријалних здравствених мера, а највише наше школске деце, и непоклањање довољно пажње физичком васпитању наших ђака.

Чланови Управног Одбора Београдског Обл. Ц. К. посећивали су куће где станују ова деца, и налазили су на страњне приворе: деца станују по великим становима, сутеренима, без сувања и ваздуха, често у постојећим неким својих чланова, са по шест једини или двојном у кревету. И кад се узме у обзир недовољност исхране, онда је очевидно зашто је овакво стање код наше школске деце. Ето, таква деца у највише случајева улазе у Опоравишта.

Као у случају беда и хриња кад се изврши преглед, онда се налазило да се хранења добром храном, владом и соком, што се развије у дивну и бујну биљку, тако и ова школска деца, после 30—40 дана проведених у Опоравишту, постају пунчака, румена, светла и весела, добују боје лица, добују апетит, жлезде изгубе.

Да се постигну овакви резултати, има да се благодари организацији и исхрану деце у Опоравишту.

Све време у Опоравишту проводи се по утврђеном распореду занимања. Сви устају у 6 часова, до 7 часова под надзором наудила Ц. К. умију лице, врат, груди, па од 7 ч. дештају кроз шуму, у 1/2 ч. до ручка. По то време постепе се ветре. До 9 часова сутеренима шањора и дозора, а у 9 часова управник лично врши *смотру часице.* Од 9—10 ч. лека со-

кошке вежбе, а у 10 ч. ујина. После тога до 11/2 часова сунчање и купање, или, ако је рђаво време, лектира и лаки писмени састави. Ручак у 12 ч., а до 3/4 часа одмарње и лежње. До 4 ч. ујина. После ујине читања у шуму и соколске вежбе, игре, песме до вечере у 7 часова. За овим другарским разговори и спавање у 8/4 ч. Облагити је прање рук пре обода и прање зуба и уста после обода. Деца се купају 2—3 пута недељно.

Живот у логору уређен је по лекарским принципима живота. Сваки деци се даје преглед и по једног дејачког који се уредно и савесно на дан сменују. Они одређују редаре и редуше да доведу у ред своја одељена. Примећено је да овакв животни задолвољно деци, и да би им без тога живот био у Опоравишту празан и досадан.

Погледом на најважнији период у животу деце, а то је физичко-полски организам, који се изражава функционисања, као и на потребу пуног раније учињеног дефицита у исхрани, и потреби децеј растања — на квалитет хране се обраћа највећа пажња, тази се да се деца даје таква храна из које се највише изналази топлота и енергија. Така свако дете просечно прима по год: хљеба, 500 гр. млека, 150 гр. меса, 400 гр. поврћа, 100 гр. воћа, 30 гр. путера, 30 гр. шећера, 30 гр. масти. Дневно имају по пет оброка: до ручка, две ујине — пре и по подне, — ручак и вечеру. За до ручак примају млеко, за ручак два јела: чорба или супа, и једно јело с месом, а четвртину је јело пратити и поврће, а до ручка; за вечеру опет два јела, али без меса. За ујине се даје хљеб са мармеладом, сиром, кајмаком, медом.

Благодарећи свим чиниоцима које благотворно делују на децу, повећање телесне тежине креће се од 4—6 кгр., а било је случајева и са 8 кгр.—То је крива приказ рада у Опоравишту и његов историјски преглед. У Београдском Обласни Ц. К. отварају једне своје Дејачко Опоравиште и ове у Ковилици, поред повољних климатских услова, — полагао је и на свесрдни пријем од стране банске управе, као и осталих тела, чији смо пријем у шуму мери уживали. Зато пријетршену у име управе Опоравишта захваљујемо се на свесрдности на свему управнику беој, банским лекарима, као и лекару г. др-р Милорату Бошковићу из Лоанице, који је децу бесплатно прегледао; затим управитељу и Одбору овад школе који је деци упустио за наше потребе две учioniце и дворнице.

Чланица Рудничког мјудре године још обилније развили своју акцију у овом правцу.

Ковилана. Ф. Томовић.

20 Интернационале Феминистичке Алијансе у Женеви.

За време заседња Лиге Народа, септембра месеца сваке године, Женевској конференцији представница интернационалне алијансе, као држава — преко званичних представника, тако и приватне иницијативе — преко представника великих интернационалних организација. Све велике интернационалне организације имају тада своје представнике у Женеви, који се труде да своја питања изнесу пред Лигу Народа са представницима разних држава учину да одлуке Лиге Народа, тог највећег интернационалног форума, буду што више у складу са општим напредним тежњама великих интернационалних организација.

Интернационале Феминистичка Алијанса такође је обавестила све своје чланице да ће се одржати од 20 септембра у Женеви пунско саво Биро у Foyer Feminin, 11 Cours de River (2 спрат).

За све време заседња Скупштине Лиге Народа у овоме Бироу ће се скупљати феминистичке које се налазе у Женеви; у њему ће се моћи добити сва обавештења, која могу интересовати сваки члан Лиге Народа, и моћи видети представнице феминистичких организација из целога света, и упо-

знати се са целокупном феминистичком покретом. Интернационале феминистичка Алијанса ће за то време организирати интересантна предавања, и у Бироу ће се придирати једна цела козарица, на којима ће се моћи чути најинтересантније феминистичке личности. Сваког поединика ће бити интиман чад ради боље упознавања феминистичка, које се налазе у томе моменту у Женеви. У Бироу ће се такође моћи добити и улазице за седнице Лиге Народа. Председница Интернационале Феминистичке Алијансе, Miss Corbett Ashby која ће за све то време бити у Женеви, најубавијаније позива све феминистичке, које се тамо налазе, да што чешће свраћају у Биро, ради претресања својих интересантних питања, која се могу појављивати у току рада Скупштине.

Алијанса Женски Покрета би се веома редовно била појављивала у чланица, којој се укинуло мисао да у то доба буде у Женеви, била та које посетила овог пријатног феминистичког центра, те буде у могућности да нам донесе интересантне новости о великом феминистичком покрету и раду Лиге Народа.

Порука америкањских жена.

14 марта, у главном штабу народне женске странке у Вашингтону, одржа се предконференција о дневном раду Националног Конвента у Colorado-Springu.

Све су дворане накинџене цветом боја партије: бело, лила, жуто. У овом дивном оквиру отвореном од Женских партија, деце се обилазала ствари. Председавала је Edith Houghton-Hess. Прве жене Уједињених Држава Северне Америке претрпале су проблем светске заједнице жена. На нама је сада да стиснемо свесрдно нама пружене руке.

Зову нас жене новог света. Ово је млада генерација, која чини напред. Питају има ли заједнице између жена целог света, која нас ослобађа за заједничку акцију? А ми, жене старог света, одговарамо: има! Једна веза, која нас не узур, старо и младо, сирото и богато широм овога света а то је: Материнство.

У овој тачци се разумемо. Женско имају деце, најбоље схватају осећање мајкиног срца. Дава себи налазимо да су деца целог света и моја деца. Пошто се овако лако разумемо, наћи ћемо заједничке путеве.

Кад су се наши синови враћали са ваздушном пута из Индије, провели смо исте немирне дане као кад смо очекивали првог смелог пилота преко Океана.

Зато нема месне препреке међу жена целога света, зато треба да се сложимо као веломој целе земље на којој живимо, који треба да удемисмо што боље за будућност наше деце и учудаци.

Многи ће казати: разлика живота и жена старог и новог света тако је велика да се не можемо сложити у заједничком раду. Друга су значајна борба тамо, друге ко ми. Истина, тип Американке је други, други је тип Европљанке се теже креће, поватворена је традицијом, пуна сентименталности, хуче под теретом дужности. Европљанка гаји пре свега своју кућу и породицу. Американка своју политичку партију. Истина, наступила је учење и поучавање. Највише би користи имале наше домаћке, које гратију под теретом домаћих послова, научиле би се користити модерном техником и прилагодити нашим приликама.

Да, али гле су наше жене са правима гласа, које би техничке олакшице својим домаћим кућним пословима, а које би имале учествовања у народној влади, да се наша заједничка моћ гласова, да се створи модеран парламент? Наш би поредак ишао на лакши и јединији гласнички живот а не на партијске агитације и плакатирање.

Исто толико има да уче жене новог света од нас. Пioniери нашег века, који су покрет прелили у овај свет, пут, пут материјалних искустава. Какав бојат материјал за измене и допуне.

Наши синови теле, лете са једног краја света на други, доказујући да нема препреке ни даљине. Материнска срца, која их прате на далеким путевима, сусрећу се широм овог света. Иста су позвана да промене у центрилу, учине све, да је свако срећан и да се живи на кугли земљиној — на којој ће наш живот продужити — наша деца.

Белешке.

Нама за пример. — Словеначки женски лист „Женски Свет“, који налази већ пет година у Трсту, дакле у месту где су прилике за развјат најмање повољне, има ове године 15.000 и репу *jeftinissaj хљавоа прешљашкаца.*

Градусмо се од све срца овом великом успеху Словеначки под узаким терором италијанског брошма. Истина, да је „Женски Свет“, ако га упоредимо са „Женским Покретом“ лакша лектира, јер се не бави искључиво као наш лист феминистичким питањем и питањима, која су с њим у најтежијој вези, али ипак 15.000 претплатника доказује, шта се може постићи у савременом свету. Сваких 15.000 претплатника „Женски Свет“ су наше жене саме. Јер сва читатеља је приобила по неколико нових претплатника и само у текућој години је порастао број претплатника за три хљавоа, од 12.000 на 15.000 „Женски Свет“ чита се само у словеначким крајевима Италије и у словеначким крајевима Југославије. Истина, терен дје се може ширити него што га има наш лист.

Да ли је потребно да овом факту додимо још нарочити аспект нашег жанама? Да ли није нама много лакше да добијемо 15.000 претплатника, него оном нашим мученицама у Италији?

Народна Женска Задруга у Дубровнику на својој годишњој скупштини водила је врло леп извештај о раду у 1924 години. Задруга је развила свој социјални и просветни рад, приредила је седам веома занимљивих предавања, и основала је деце забавиште у Гружу. Предавача и два предавања су следиле: Г. Богослав Павловић, јурист, предавао је о селачкој жени и женском покрету; др-р Н. Бивановић, о женским манастирима у Дубровнику; професор Крсто Поповић о сави нама; Г. Спасоје Мерло о женском окружном суду о жана; Г-ња Местра Паола Беговић о Рикарду Вагнеру; Г-њина Јелисавета Вавра о овом путовању у Индији и теозофским покретима; Г. Спасоје Мерло о развоју брака.

Забавиште у Гружу отворено је 1. јуна у везу има 80 деце. Поред забавишта у Гружу Задруга има и забавиште у Дубровнику заједно са обдаништем у коме је било 120 деце, а хранило се дневно 30 деце. Неке институције налазе на врло леп пријем грађана, а да су од велике потребе најбоље доказује велики број деце која их похађају.

Поред ових социјалних институција за децу Задруга руководи и Диспансером за туберкулозе и Диспансером за мајке и одојчад. Ове установе под стручним управом — прва под управом др-р Орлића, друга под управом др-р Мариновића — постижу веома лепе резултате. У обема установама дете се сиромашном грађанству лековито.

Задруга учествује и у вођењу занатских школе, која је поудржавна институција. Школа има већ прве породице и ако улед буџетске немогућности одељене за народни вез, бели вез и чике није организовано. Везови, који израђују ишчелулице у Дубровнику и Цагату, излазе у свет у Задруги. Доста се везова прелола, нарочито за време пролећа и лета, када је највећи промет странаца, те тако ова лепи везови одлазе у Немачку, Енглеску и чак Америку.

У овој години два штићеника Задруге довршила су школовање и Задруга је узела друга два штићеника да их изведе на пут. Многи су из Задруге путовали у невољу помоћ у новцу и роби. — Изабрана је нова управа са мандатом за три године, под председништвом госпоње Јелце Сеса